

Ο φακός ενός περιηγητή στην οθωμανική Θράκη

Του Δημητρη Ρηγοπουλου

Για να καταλάβει κανείς την απόφαση του Γεωργίου Λαμπάκη (1854-1914) να ταξιδέψει το 1902 στη Θράκη και στην Κωνσταντινούπολη θα πρέπει να ανακαλέσει την ιστορική πραγματικότητα της εποχής. Ολόκληρη η γεωγραφική περιοχή που σήμερα προσδιορίζουμε ως Βόρεια Ελλάδα αποτελούσε ακόμα τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Και στις 5 Ιουνίου του 1902, όταν ο Γεώργιος Λαμπάκης ελάμβανε ένα έγγραφο από το υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως με το οποίο κλήθηκε να μεταβεί στις Σέρρες για να συμβάλει στη διάσωση «του εκείσε κινδυνεύοντος ψηθοθετήματος της Μητροπόλεως» ήταν αποφασισμένος να μην αφήσει να χαθεί μια τόσο σπουδαία ευκαιρία.

Μυστηριώδης κόσμος

Ο Λαμπάκης, Αθηναίος με σπουδές θεολογίας και χριστιανικής αρχαιολογίας στο Καποδιστριακό και στη Γερμανία, κατάφερε να επιμηκύνει τη διάρκεια της επίσκεψής του στις εσχατιές της παραπαίουσας αυτοκρατορίας, εκεί που ένας άγνωστος, μυστηριώδης κόσμος, γεμάτος μύθους, θρύλους και μακρινούς συγγενείς, τον περίμενε να του αποκαλυφθεί.

Ήταν ένα ταξίδι εθνικής αυτογνωσίας και περιηγητικής έξαψης για τον ιδρυτή της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας και η ιδέα ότι θα έβρισκε σ' αυτούς τους σχεδόν εξωτικούς τόπους το νήμα μιας ιστορίας χαμένης στους αιώνες τον τάραζε και τον συγκινούσε.

Μια συγκίνηση απόφια, πηγαία, που αποτυπώνεται στις 50 φωτογραφίες που παρουσιάζονται αυτές τις ημέρες και έως τις 6 Ιανουαρίου στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο της Αθήνας στην περιοδεύουσα έκθεση «Θράκη - Κωνσταντινούπολη: το οδοιπορικό του Γεωργίου Λαμπάκη (1902)». Ο Γεώργιος Λαμπάκης δεν προτίμησε τυχαία τη Θράκη. Στα σημαντικά βυζαντινά ίχνη της περιοχής αναζητούσε με πάθος την επιβεβαίωση της συνέχειας του ελληνικού έθνους με άξονα την Εκκλησία.

Η έκθεση, όπως μας εξηγεί η επιμελήτρια Βασιλική Χόρτη, έστρεψε συνειδητά το ενδιαφέρον της στα φωτογραφικά τεκμήρια σημαντικών μνημείων που διέσωσε ο φακός του Λαμπάκη. Ευτυχώς, υπήρξε χώρος και για τις φωτογραφίες που μας μεταφέρουν το άρωμα της καθημερινότητας. Ο Λαμπάκης πρέπει να προξενούσε εντύπωση στους ντόπιους, ένας Αθηναίος με φωτογραφική μηχανή. Ο ίδιος δεν αποκλείεται να απολάμβανε την προσοχή και να την αξιοποιούσε. Στη φωτογραφία που δημοσιεύουμε είναι εμφανής η συνεργασία μιας μικρής κοινότητας κατοίκων των Αβδήρων που δείχνει να ακολουθεί πρόθυμα τις σκηνοθετικές οδηγίες του Λαμπάκη. Δεν ήταν πάντα έτσι. Όπως γράφει στο ημερολόγιό του στις 28 Αυγούστου έφτασε «περί βαθείαν νύκτα» στο Διδυμότειχο. Ο Χριστιανός νυχτοφύλακας που περιπολούσε τον θέωρησε ύποπτο και έτσι τον υπέβαλε σε «ποικίλας ερωτήσεις και εξετάσεις». Είναι αυτές οι φευγαλέες λεπτομέρειες στα λόγια και στις εικόνες του Γ. Λαμπάκη που του χαρίζουν σήμερα την είσοδο στον 21ο αιώνα.

Οι φωτογραφίες ανήκουν στο αρχείο της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρεία (ΧΑΕ), το οποίο βρίσκεται ως παρακαταθήκη & προς φύλαξη στο Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο (ΒΧΜ)